

D·N
28/6 1948

Tystnaden kring socialiseringen

Då den socialdemokratiska regeringen tillträdde för nära tre år sedan hade socialiseringstanken högkonjunktur inom partiet. Man talade om förstatligande av banker och försäkringsföretag, av en rad industrier, bland dem skindustri, om bensinmonopol och monopol på utrikes-handeln. Efter hand har emellertid socialiseringsfrågan kommit i skymundan. Flera utredningar har igångsatts och delvis avslutats, men någon socialiseringsaktion av betydelse har inte ägt rum. En orsak härtill är

utan tvivel att den ekonomisk-politiska utvecklingen gestaltat sig helt annorlunda än de ledande socialdemokraterna tänkte sig; i stället för en arbetslöshetskris, som skulle göra problemet om full sysselsättning centralt, har kommit en kris av helt annan art — underskott av varor och material trots överfull sysselsättning. En annan orsak till socialiseringsfrågans undanskjutande är att opinionen i stigande utsträckning krävt minskning av statsinriparandet, medan socialisering innebär ökad statskontroll och nya regleringar. För allt flera står det klart att ett förstatligande av större mått skulle medföra inte blott minskning av produktionen och därmed en sänkt levnadsstandard, utan också de medborgerliga friheternas begränsande och upprättande av ett slags byråkratisk diktatur.

Den reträtt som befunnits nödvändig betyder inte att socialiseringsprogrammet varit utan betydelse för den sittande regeringens politik. Tvärtom, denna har färgats av önskan att ständigt utvidga statens makt och minska näringslivets frihet; regleringslustan har varit ett utslag av samma allmänna tendens som socialiseringskravet. Det är därför man med skäl kan påstå att en förening av en doktrinär åskådning och ren oskicklighet bildat bakgrunden till den regleringspolitik som i så hög grad bidragit till dagens svårigheter.

Att socialdemokraternas ledare är försiktiga ända till tystnad i socialiseringsfrågan betyder med all säkerhet icke heller att de beslutat sig för att på längre sikt skrinlägga sina planer av år 1945. Allt tyder på att de blott i insikt om socialiseringslinjens impopularitet vill undvika att den blir ett huvudämne i valdebatten. En parallell föreligger här till skattefrågan 1946—1947. Vid kommunalvalen 1946 berördes skattefrågan i mycket ringa grad, men efteråt förklarade man sig ha folkets fullmakt till en radikal skattereform och påstod rent av att denna framdrivits av folkopinionen.

Några yngre representanter för socialdemokratin, hos vilka de taktiska beräkningarna ännu inte fått överhand gentemot viljan att förkunna bestämda åsikter, har vid flera tillfällen även under senaste tid hävdat att man icke bör planera och reglera mindre än nu, utan tvärtom gå vidare på den inslagna vägen. Uppsatser och föredrag av Albin Lind, Gösta Rehn och Gustav Cederwall är typiska för denna för både socialdemokratin och dess motståndare — från skilda synpunkter — oroande uppriktighet. Den eftertänksamhet som opinionen mot regleringarna framkallat hos partiledningen är inte uttryck för en sinnesändring, utan blott för en önskan att tillfälligt skjuta undan de för partiets maktställning i riksdagen kräven.

Anhängarna av planhushållning och socialisering ser i maktkoncentrationen hos staten intet avskräckande. Sekreterare Rehn förklarar: "Vad som hänt är ju att vårt lands ekonomiska ledning har varit alltför starkt inställd på att avskaffa existerande krisregleringar... En mera planhushållad ekonomi blir otvivelaktigt nödvändig med den målsättning som vi har för den ekonomiska politiken: full sysselsättning." För en sådan full sysselsättning av önskad beskaffenhet krävs det att "statsmakten behåller den ekonomiska utvecklingen". Licentiat Cederwall erkänner att "regleringssystemet innebär en oerhörd makt hos administrationen. Det innebär ett i vissa avseenden odemokratiskt element i vårt samhälle. Mycket få regleringsfrågor är av den natur att de kan föreläggas riksdagen, och det kan därvid endast gälla vissa allmänna grunder för regleringarna". Genom att använda abstrakta ord som "staten" och "administrationen" beslöjar man i dessa uttalanden de reella konsekvenserna. Vad det gäller är att göra tjänstemän, till stor del befordrade på grund av partimeriter, till herrar över det produktiva arbetet — med undanskjutande av riksdagens bestämmanderätt och varje möjlighet för den allmänna opinionen att verkamt ingripa. På planhushållning och socialisering, mera generellt genomförda, följer med obönhörlig konsekvens byråkraternas diktatur och demokraternas faktiska avskaffande.

En ny socialiseringsaktion bör inte komma som en tjuv om natten. Folket i val bör åtminstone få tillfälle att ta ställning. Därför måste klarhet ges om den socialistiska frontens sannolika avsikter. På ett klart besked från detta håll har man tyvärr inte skäl att räkna.